

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра германської філології

ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ

Завідувач кафедри

_____ / _____

(протокол №__ від _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛАТИНСЬКА МОВА

для здобувачів вищої освіти

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія

Освітня програма: 035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша- англійська

Розробники:

І. Ю. Жигоренко, кандидат філологічних наук, доцент,
Г. Ю. Мінькова, асистент.

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми _____

Денисенко Н.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	<p>Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)</p> <p>Галузь знань <i>03 Гуманітарні науки</i></p> <p>Спеціальність: <i>035 Філологія</i></p> <p>Освітня програма: <i>035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша- англійська</i></p>	обов'язкова	
Блоків – 2		Рік підготовки:	
		1-й	-й
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		-й	2-й
Тижневих годин - 2		Лекції	
		год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	36 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Навчальна практика**	
		год.	год.
		Самостійна робота	
год.		54 год.	
	Вид контролю залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування наукового уявлення про латинську мову як одну з найстаріших і наріжних мов Європи, яка супроводжувала створення Європейської цивілізації; сприяння засвоєнню загально лінгвістичних знань, враховуючи мовні явища, накопичені в латинській мові протягом тисячоліть, зафіксовані у її граматичній системі та лексичному фонді.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Латинська мова» є: вдосконалення лінгвістичної компетенції студентів, формування загальнотеоретичної основи, необхідної для вивчення нових іноземних мов, опанування арсеналом знань з історії латинської мови; засвоєння її фонетичних та графічних особливостей, котрі закарбувалися у системах сучасних європейських мов (флексивність, арсенал частин мови та своєрідність граматичних категорій; загальні риси романських, германських та слов'янських мов); формування знань про художні засоби латинської мови, про роль та місце латинської мови в світовій культурі та літературі.

3. Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування дисципліною:

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК-3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-4 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-5 Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-6 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-9 Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

ФК - 1 Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК - 3 Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

ФК - 4 Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК - 5 Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу.

ФК - 8 Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК -12 Здатність до організації ділової комунікації.

4. Результати навчання

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

5. Програма навчальної дисципліни

БЛОК 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

Тема 1. Загальна характеристика латинської мови. Латинський алфавіт

Коротка історія виникнення латинської мови. Загальна характеристика звукового складу латинської мови. Вимова голосних (vocales), приголосних (consonantes), дифтонгів, буквосполучень. Поділ на склади. Довгота та короткість складу. Наголос (accentus). Правила читання.

Тема 2. Особливості латинської морфології. Verbum (дієслово)

Повнозначні і службові частини мови. Дієслово. Граматичні категорії дієслова. Основи і основні форми дієслова. Особові форми (persona). Час (tempus). Стан (genus verbi). Спосіб (modus). Дієприслівник. Інфінітив (infinitivus). Супін (supinum). Дієвідміни. Форми, що утворюються від основи теперішнього часу (система інфекта - infectum: теперішній час (praesens), минулий час недоконаного виду (imperfectum), майбутній час (futurum I primum). Форми, що утворюються від основи перфекта (система перфекта - perfectum: минулий час (perfectum), давноминулий час (plusquamperfectum), майбутній час другий (futurum II secundum). Форми, що утворюються від основи супіна. Неправильні дієслова.

Теперішній час дійсного способу активного стану (Praesens indicativi activi). Відмінювання дієслова esse (бути) в теперішньому часі.

Наказовий спосіб теперішнього часу активного стану (imperativus praesentis activi).

Тема 3. Nomen substantivum (іменник)

Граматичні категорії іменника. Категорія роду (genus). Категорія числа (numerus). Категорія відмінка (casus). Число та відмінок (numerus et casus). Загальна характеристика відмінків та їх вживання. Кличний відмінок (casus vocativus), називний (casus nominativus), знахідний (casus accusativus), давальний (casus dativus), родовий (casus genetivus). Визначення приналежності іменників до певної відміни за закінченням. Виняткові випадки відмінювання слів грецького походження. Характерні ознаки іменників IV та V відмін. Значення найуживаніших суфіксів іменників. Перша відміна іменників (Declinatio prima). Особливості відмінювання іменників першої відміни.

Прийменник (Praepositio). Прийменники, що вживаються з акузативом і аблативом.

Тема 4. Синтаксис простого речення

Підмет (subiectum) та присудок (praedicatum). Непоширене речення. Поширене речення. Порядок слів. Означення (attributum), додаток (obiectum), обставина (adverbiale).

Друга відміна іменників (Declinatio secunda). Особливості відмінювання іменників другої відміни. Правила відмінювання іменників середнього та чоловічого роду II відміни. Багатозначність відмінкових закінчень II відміни. Розрізнення іменників чоловічого та середнього роду за закінченням.

Знахідний відмінок з неозначеною формою (accusativus cum infinitivo). Вживання звороту accusativus cum infinitivo. Відповідники для перекладення звороту accusativus cum infinitive українською мовою.

Тема 5. Прикметник (Nomen adiectivum). Займенник (Pronomen)

Прикметник. Граматичні категорії, розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні. Прикметники першої та другої відмін (Declinatio I - II Adiectivorum).

Займенник (pronomen). Граматичні категорії займенників. Особові та зворотні займенники (pronomina personalia et pronomen reflexivum). Присвійні займенники (pronomina possessiva). Вживання зворотного займенника. Вказівні займенники (pronomina demonstrativa). Займенникові прикметники (adiectiva pronominalia).

Тема 6. Минулий час недоконаного виду дійсного способу активного стану (Imperfectum indicativi activi)

Особливості утворення особових форм дієслів минулого часу недоконаного виду дійсного способу активного стану (Imperfectum indicativi activi). Відмінювання допоміжного дієслова esse (бути) в imperfectum. Майбутній час перший дійсного способу активного стану (Futurum I (primum) indicativi activi). Відмінювання дієслова esse (бути) в Futurum I (primum). Відмінювання вказівного займенника (Pronomina demonstrativa) is, ea, id - цей, ця, це. Відносний займенник (pronomen relativum) qui, quae, quod - який, яка, яке, особливості відмінювання.

Тема 7. Пасивний стан часів системи інфекта. Praesens indicativi passivi

Особливості утворення пасивного стану часів системи інфекта (часів недоконаного виду). Praesens indicativi passivi. Imperfectum indicativi passivi. Futurum I indicativi passivi. Активна і пасивна конструкції. Пасивний стан (Passivum) часів інфекта. Неозначена форма теперішнього часу пасивного стану (Infinitivus praesentis passivi). Методика граматичного аналізу і перекладу простого речення із присудком у пасивному стані.

Тема 8. Третя відміна іменників (Declinatio tertia)

Третя відміна іменників. Приголосна, голосна, змішана група III відміни. Визначення практичної основи слова. Правила визначення різновиду іменників III відміни (голосної, приголосної, змішаної груп). Загальні особливості утворення відмінкових форм іменників III відміни. Характерні риси іменників III відміни приголосного різновиду. Характерні риси іменників III відміни голосного різновиду. Ознаки роду іменників III відміни, найважливіші вийнятки.

Блок 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЛАТИНСЬКИХ ЧАСТИН МОВИ У РЕЧЕННІ

Тема 9. Прикметник (Nomen adiectivum). IV відміна іменників (Declinatio quarta).

V відміна іменників (Declinatio quinta)

Прикметники III відміни (Declinatio tertia). Дієприкметник теперішнього часу активного стану (Participium praesentis activi). Аблатив місця (Ablativus loci). Синтаксис назв міст.

Характерні ознаки іменників IV відміни. Правила вживання прикметників з іменниками IV відміни. V відміна іменників (Declinatio quinta). Характерні ознаки іменників V відміни. Правила вживання прикметників з іменниками V відміни. Найуживаніші суфікси. Семантичне значення префіксів. Значення найуживаніших суфіксів словотвору іменників. Узагальнені групи словотворчих елементів прикметників. Лексичне значення, що несуть префікси та суфікси прикметників.

Тема 10. Дієслово. Часи системи перфекта активного стану (Perfectum indicativi activi)

Особливості утворення часів системи перфекта активного стану (perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi activi).

Правила утворення минулого часу доконаного виду (Perfectum indicativi activi) дійсного способу активного стану. Відмінності в утворенні давно минулого часу (Plusquamperfectum indicativi activi) дійсного способу активного стану. Відмінності в утворенні майбутнього часу (другий) дійсного способу активного стану (Futurum II indicativi activi).

Префіксальний словотвір. Найуживаніші префікси та їх значення. Дієслова складені з sum (esse).

Тема 11. Дієслово. Часи системи перфекта пасивного стану (Perfectum indicativi passivi)

Особливості утворення часів системи перфекта пасивного стану: Perfectum indicativi passivi, Plusquamperfectum indicativi passivi, Futurum II indicativi passivi). Правила утворення минулого часу доконаного виду (Perfectum indicativi passivi) дійсного способу пасивного стану.

Відмінності в утворенні давно минулого часу (*Plusquamperfectum indicativi passivi*) дійсного способу пасивного стану. Відмінності в утворенні майбутнього часу (другого) дійсного способу пасивного стану (*Futurum II indicativi passivi*).

Відкладні дієслова (*Verba deponentia*). Напіввідкладні дієслова (*Verba semideponentia*).

Тема 12. Прикметник (*Nomen adiectivum*). Прислівник (*Adverbium*)

Ступені порівняння прикметників (*Gradus comparationis adiectivorum*). Особливості утворення ступенів порівняння прикметників. Описовий спосіб утворення ступенів порівняння прикметників. Суплетивні ступені порівняння прикметників. Вживання відмінків при ступенях порівняння прикметників.

Прислівник за значенням. Морфологічні типи прислівників. Особливості утворення похідних (вторинних) прислівників. Ступені порівняння прислівників. Особливості утворення ступенів порівняння прислівників (*positivus, comparativus, superlativus*). Морфологічний аналіз прислівника.

Неправильні дієслова (*Verba anomalia*). Дієслово *eo, ii, itum, ire* (іти). Дієслова складені з *eo*. Відмінювання дієслова *edo, edi, esum, edere* (есіти).

Тема 13. Займенник (*Pronomen*)

Розряди займенників за значенням і граматичними ознаками. Утворення і відмінювання займенників. Означальні займенники (*pronomina determinativa*). Питальні (*pronomina interrogativa*) та неозначені займенники (*pronomina indefinita*). Заперечні займенники (*pronomina negativa*). Займенникові прикметники (*adiectiva pronominalia*). Співвідносні займенники (*pronomina correlativa*). Співвідносні займенникові прислівники.

Неправильні дієслова (*Verba anomalia*) (продовження). Дієслово *fero, tuli, latum, ferre* (нести). Відмінювання дієслова *fio, fieri, factus sum* (ставатися). Відмінювання дієслова *volo* (хотіти), *nolo* (не хотіти), *malo* (воліти).

Тема 14. Числівник (*Numerale*)

Категорії числівника. Розряди числівників. Правила утворення кількісних числівників (*numeralia cardinalia*) у латинській мові. Особливості утворення порядкових (*numeralia ordinalia*) числівників. Особливості відмінювання числівників. Розділові числівники (*numeralia distributiva*), прислівникові числівники (*numeralia adverbialia*). Узгодження числівників з іменниками. Морфологічний аналіз числівника.

Тема 15. Віддієслівний іменник (*Gerundium*)

Герундій (*Gerundium*) віддієслівний іменник. *Participium futuri activi* (дієприкметник майбутнього часу активного стану). Правила утворення герундію. Його значення. Герундив - віддієслівний прикметник (*Gerundivum*). Правила утворення герундива. Його значення.

Супін (*Supinum*). Правила утворення супіну. Його значення. Вживання супіну, герундиву, герундію в латинській мові. Заміна герундія на герундив.

Прийменник (*Praepositio*). Прийменники, що вживаються з акузативом і аблативом. Первинні і вторинні прийменники, прийменники прості, складні і складені.

Сполучник (*coniunctio*). Сполучники прості, складні і складені. Одиночні, повторювані і парні сполучники. Сурядні і підрядні сполучники. Сурядні сполучники: єднальні (*copulativae*), протиставні (*adversativae*), розділові (*disiunctivae*), причинові (*causales*), підсумкові (*conclusivae*).

Частка (*particula*). Заперечні, питальні, видільні (підсильні) частки. Первинні, вторинні частки. Вигук (*interiectio*).

Тема 16. Кон'юнктив (*Coniunctivus*). Синтаксис. Синтаксис складного речення

Кон'юнктив (*Coniunctivus*). Теперішній час кон'юнктива активного і пасивного стану (*Praesens coniunctivi activi et passivi*). Минулий час недоконаного виду кон'юнктива активного і

пасивного стану (*Imperfectum coniunctivi activi et passivi*). Вживання кон'юнктива у незалежних реченнях. *Coniunctivus hortativus*. *Coniunctivus imperativus (iussivus)*. *Coniunctivus prohibitivus*. *Coniunctivus optativus*. *Coniunctivus concessivus*. *Coniunctivus dubitativus*. *Coniunctivus potentialis*.

Синтаксис складного речення. Складнопідрядні речення. Підрядні речення із сполучниками *ut* і *ne*. Підрядні речення додаткові. *Ut (ne) obiectivum*. Підрядні речення наслідкові. *Ut consecutivum*. Підрядні речення з *ut explicativum* (пояснювальні). Методика синтаксичного аналізу складнопідрядного речення.

Тема 17. Минулий час доконаного виду кон'юнктива (*Perfectum coniunctivi*)

Минулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (*Perfectum coniunctivi activi*). Давноминулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (*Plusquamperfectum coniunctivi activi*). Минулий час доконаного виду кон'юнктива пасивного стану (*Perfectum coniunctivi passivi*). Давноминулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (*Plusquamperfectum coniunctivi passivi*).

Підрядні речення часу *cum historicum* або *narrativum* (історичне або розповідне). *Cum temporale* (часове). Підрядні речення часу *Enuntiata temporalia*.

Тема 18. Інфінітивні звороти

Форми інфінітива (*Infinitivus praesentis*). Інфінітивні звороти. *Praesens infinitivi activi*. *Praesens infinitivi passivi*. *Perfectum infinitivi activi*. *Perfectum infinitivi passivi*. *Futurum infinitivi activi*. *Futurum infinitivi passivi*. Знахідний відмінок з неозначеною формою дієслова (*Accusativus cum infinitivo*). Називний відмінок з неозначеною формою дієслова (*nominativus cum infinitivo*). Аналіз синтаксичних конструкцій *accusativus cum infinitivo* та *nominativus cum infinitivo*.

Тема 19. Узгодження часів (*Consecutio temporum*). Умовні речення (*Enuntiata condicionalia*). Дієприкметник (*Participium*)

Узгодження часів (*Consecutio temporum*). Неприме питання (*Questio obliqua*). Речення з *quin*. Підрядні речення причини (*Enuntiata causalia*). Умовні речення (*Enuntiata condicionalia*). Підрядні речення допустові (*Enuntiata concessiva*). Вживання часів. Підрядні відносні речення (*Enuntiata relativa*). Порівняльні речення (*Enuntiata comparativa*).

Дієприкметник (*Participium*). Аблатив незалежний (*Ablativus absolutus*). Методика граматичного аналізу конструкції *ablativus absolutus*.

Тема 20. Латинська метрика

Загальні основи римського віршування, які були складені римлянами та греками. Правила та особливості античної просодії. Довгі і короткі голосні, ритмічний наголос. Елізія, афереза, синераза, діастола, систола, епентеза, синкопа. Вірш. Найважливіші віршовані стопи, ритм, метр, вірш. Дактилічний гекзаметр. Дактилічний пентаметр. Цезура. Елегійний дистих. Ямбічний триметр, або сенар.

Тема 21. Елементарні відомості з області давньогрецької мови

Грецький алфавіт. Голосні давньогрецької мови. Дифтонги та їх вимова. Надрядкові знаки. Правила наголосу. Латинська транскрипція літер давньогрецького алфавіту.

6. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд	с.р.		л.	п.	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Блок 1. Загальна характеристика латинської мови												
Тема 1. Загальна характеристика латинської мови. Латинський алфавіт	3		1			2						
Тема 2. Особливості латинської морфології. Verbum (дієслово)	3		1			2						
Тема 3. Nomen substantivum (іменник)	4		2			2						
Тема 4. Синтаксис простого речення	4		2			2						
Тема 5. Прикметник (Nomen adiectivum). Займенник (Pronomen)	4		2			2						
Тема 6. Минулий час недоконаного виду дійсного способу активного стану (Imperfectum indicativi activi)	4		2			2						
Тема 7. Пасивний стан часів системи інфекта. Praesens indicativi passivi	4		2			2						
Тема 8. Третя відміна іменників (Declinatio tertia)	5		2			3						
Тема 9. Прикметник (Nomen adiectivum). IV відміна іменників (Declinatio quarta). V відміна іменників (Declinatio quinta)	5		2			3						
Тема 10. Дієслово. Часи системи перфекта активного стану (Perfectum indicativi activi)	4		2			2						
Разом за блоком 1	40		18			22						

Блок 2. Особливості вживання латинських частин мови у реченні												
Тема 11. Дієслово. Часи системи перфекта пасивного стану (Perfectum indicativi passivi)	5		2			3						
Тема 12. Прикметник (Nomen adiectivum). Прислівник (Adverbium)	4		2			2						
Тема 13. Займенник (Pronomen)	5		2			3						
Тема 14. Числівник (Numerale)	3		1			2						
Тема 15. Віддієслівний іменник (Gerundium)	5		2			3						
Тема 16. Кон'юнктив (Coniunctivus). Синтаксис. Синтаксис складного речення	6		2			4						
Тема 17. Минулий час доконаного виду кон'юнктива (Perfectum coniunctivi)	5		2			3						
Тема 18. Інфінітивні звороти	4		1			3						
Тема 19. Узгодження часів (Consecutio temporum). Умовні речення (Enuntiata condicionalia). Дієприкметник (Participium)	5		2			3						
Тема 20. Латинська метрика	4					4						
Тема 21. Елементарні відомості з області давньогрецької мови	4		2			2						
Разом за блоком 2	50		18			32						
Усього годин	90		36			54						

7. Теми лекцій
(Не передбачено)

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми та питання, що вивчаються	Форми контролю	Кількість годин
1	Загальна характеристика латинської мови. Латинський алфавіт 1. Коротка історія виникнення латинської мови. 2. Загальна характеристика звукового складу латинської мови. 3. Вимова голосних, приголосних, дифтонгів, буквосполучень. 4. Наголос. Правила читання. Довгота та короткість складів.	дискусія	1
2	Особливості латинської морфології. Verbum (дієслово) 1. Повнозначні і службові частини мови. 2. Дієслово. Граматичні категорії дієслова. 3. Основи і основні форми дієслова. Особові форми (persona). Час (tempus). Стан (genus verbi). Спосіб (modus). Дієприслівник. Інфінітив (infinitivus). Супін (supinum). Дієвідміни. 4. Теперішній час дійсного способу активного стану (Praesens indicativi activi). 5. Відмінювання дієслова esse (бути) в теперішньому часі. 6. Наказовий спосіб теперішнього часу активного стану (imperativus praesentis activi).	індивідуальне опитування (квіз)	1
3	Nomen substantivum (іменник) 1. Граматичні категорії іменника. Категорія роду (genus). Категорія числа (numerus). Категорія відмінка (casus). Число та відмінок (numerus et casus). Загальна характеристика відмінків та їх вживання. 2. Перша відміна іменників (Declinatio prima). Особливості відмінювання іменників першої відміни. 3. Прийменник (Praepositio). Прийменники, що вживаються з акузативом і аблативом.	перевірка конспектів	2
4	Синтаксис простого речення 1. Підмет (subiectum) та присудок (praedicatum). Непоширене речення. Поширене речення. Порядок слів. Означення (attributum), додаток (obiectum), обставина (adverbiale). 2. Друга відміна іменників (Declinatio secunda). Особливості відмінювання іменників другої відміни. Правила відмінювання іменників середнього та чоловічого роду II відміни. Багатозначність відмінкових закінчень II відміни. 3. Знахідний відмінок з неозначеною формою (accusativus cum infinitivo). Вживання звороту accusativus cum infinitivo. Відповідники для перекладення звороту accusativus cum infinitive українською мовою.	дискусія	2
5	Прикметник (Nomen adiectivum). Займенник (Pronomen) 1. Прикметник. Граматичні категорії, розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні. Прикметники першої та другої відмін (Declinatio I - II Adiectivorum). 2. Займенник (pronomen). Граматичні категорії займенників. Особові та зворотні займенники (pronomina personalia et pronomen reflexivum). 3. Присвійні займенники (pronomina possessiva). Вживання	фронтальне опитування	2

	зворотного займенника. Вказівні займенники (pronomina demonstrativa). 4. Займенникові прикметники (adjectiva pronominalia).		
6	Минулий час недоконаного виду дійсного способу активного стану (Imperfectum indicativi activi) 1. Особливості утворення особових форм дієслів минулого часу недоконаного виду дійсного способу активного стану (Imperfectum indicativi activi). 2. Відмінювання допоміжного дієслова esse (бути) в imperfectum. 3. Майбутній час перший дійсного способу активного стану (Futurum I (primum) indicativi activi). Відмінювання дієслова esse (бути) в Futurum I (primum). 4. Відмінювання вказівного займенника (Pronomina demonstrativa) is, ea, id - цей, ця, це. Відносний займенник (pronomen relativum) qui, quae, quod - який, яка, яке, особливості відмінювання.	індивідуальне опитування (квіз)	2
7	Пасивний стан часів системи інфекта. Praesens indicativi passivi 1. Особливості утворення пасивного стану часів системи інфекта (часів недоконаного виду). Praesens indicativi passivi. Imperfectum indicativi passivi. Futurum I indicativi passivi. 2. Активна і пасивна конструкції. 3. Неозначена форма теперішнього часу пасивного стану (Infinitivus praesentis passivi). 4. Методика граматичного аналізу і перекладу простого речення із присудком у пасивному стані.	практична перевірка під час практичних занять	2
8	Третя відміна іменників (Declinatio tertia) 1. Третя відміна іменників. Приголосна, голосна, змішана група III відміни. Визначення практичної основи слова. Загальні особливості утворення відмінкових форм іменників III відміни. 2. Характерні риси іменників III відміни приголосного різновиду. Характерні риси іменників III відміни голосного різновиду. 3. Ознаки роду іменників III відміни, найважливіші вийнятки.	дискусія	2
9	Прикметник (Nomen adiectivum). IV відміна іменників (Declinatio quarta). V відміна іменників (Declinatio quinta) 1. Прикметники III відміни (Declinatio tertia). 2. Дієприкметник теперішнього часу активного стану (Partitipium praesentis activi). 3. Аблатив місця (Ablativus loci). Синтаксис назв міст. 4. Характерні ознаки іменників IV відміни. Правила вживання прикметників з іменниками IV відміни. 5. V відміна іменників (Declinatio quinta). Характерні ознаки іменників V відміни. Правила вживання прикметників з іменниками V відміни. 6. Найуживаніші суфікси. Семантичне значення префіксів. Значення найуживаніших суфіксів словотвору іменників.	фронтальне опитування	2
10	Дієслово. Часи системи перфекта активного стану (Perfectum indicativi activi) 1. Особливості утворення часів системи перфекта активного	періодичний письмовий контроль	2

	<p>стану (<i>perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi activi</i>).</p> <p>2. Правила утворення минулого часу доконаного виду (<i>Perfectum indicativi activi</i>) дійсного способу активного стану.</p> <p>3. Відмінності в утворенні давно минулого часу (<i>Plusquamperfectum indicativi activi</i>) дійсного способу активного стану.</p> <p>4. Відмінності в утворенні майбутнього часу (другий) дійсного способу активного стану (<i>Futurum II indicativi activi</i>).</p> <p>5. Префіксальний словотвір. Найуживаніші префікси та їх значення. Дієслова складені з <i>sum (esse)</i>.</p>		
11	<p>Дієслово. Часи системи перфекта пасивного стану (<i>Perfectum indicativi passivi</i>)</p> <p>1. Особливості утворення часів системи перфекта пасивного стану: <i>Perfectum indicativi passivi, Plusquamperfectum indicativi passivi, Futurum II indicativi passivi</i>.</p> <p>2. Правила утворення минулого часу доконаного виду (<i>Perfectum indicativi passivi</i>) дійсного способу пасивного стану.</p> <p>3. Відмінності в утворенні давно минулого часу (<i>Plusquamperfectum indicativi passivi</i>) дійсного способу пасивного стану.</p> <p>4. Відмінності в утворенні майбутнього часу (другого) дійсного способу пасивного стану (<i>Futurum II indicativi passivi</i>).</p>	дискусія	2
12	<p>Прикметник (<i>Nomen adiectivum</i>). Прислівник (<i>Adverbium</i>)</p> <p>1. Ступені порівняння прикметників (<i>Gradus comparationis adiectivorum</i>). Особливості утворення ступенів порівняння прикметників. Описовий спосіб утворення ступенів порівняння прикметників. Суплетивні ступені порівняння прикметників.</p> <p>2. Прислівник за значенням. Морфологічні типи прислівників. Особливості утворення похідних (вторинних) прислівників. Ступені порівняння прислівників. Особливості утворення ступенів порівняння прислівників (<i>positivus, comparativus, superlativus</i>). Морфологічний аналіз прислівника.</p>	перевірка конспектів	2
13	<p>Займенник (<i>Pronomen</i>)</p> <p>1. Розряди займенників за значенням і граматичними ознаками. Утворення і відмінювання займенників. Означальні займенники (<i>pronomina determinativa</i>).</p> <p>2. Питальні (<i>pronomina interrogativa</i>) та неозначені займенники (<i>pronomina indefinita</i>). Заперечні займенники (<i>pronomina negativa</i>). Займенникові прикметники (<i>adiectiva pronominalia</i>). Співвідносні займенники (<i>pronomina correlativa</i>). Співвідносні займенникові прислівники.</p> <p>3. Неправильні дієслова (<i>Verba anomalia</i>)</p>	індивідуальне опитування (квіз)	2
14	<p>Числівник (<i>Numerale</i>)</p> <p>1. Категорії числівника. Розряди числівників. Правила утворення кількісних числівників (<i>numeralia cardinalia</i>) у латинській мові.</p> <p>2. Особливості утворення порядкових (<i>numeralia ordinalia</i>) числівників. Особливості відмінювання числівників.</p>	фронтальне опитування	1

	3. Розділові числівники (<i>numeralia distributia</i>), прислівникові числівники (<i>numeralia adverbia</i>). Узгодження числівників з іменниками. Морфологічний аналіз числівника.		
15	Віддієслівний іменник (<i>Gerundium</i>) 1. Герундій (<i>Gerundium</i>) віддієслівний іменник. Правила утворення герундію. Його значення. 2. Герундив - віддієслівний прикметник (<i>Gerundivum</i>). Правила утворення герундива. Його значення. 3. Супін (<i>Supinum</i>). Правила утворення супіну. Його значення. Вживання супіну, герундиву, герундію в латинській мові. Заміна герундія на герундив. 4. Прийменник (<i>Praepositio</i>). Прийменники, що вживаються з акузативом і аблативом. Первинні і вторинні прийменники, прийменники прості, складні і складені. 5. Сполучник (<i>coniunctio</i>). Сполучники прості, складні і складені. Сурядні і підрядні сполучники. 6. Частка (<i>particula</i>). 7. Вигук (<i>interiectio</i>).	дискусія	2
16	Кон'юнктив (<i>Coniunctivus</i>). Синтаксис. Синтаксис складного речення 1. Кон'юнктив (<i>Coniunctivus</i>). Теперішній час кон'юнктива активного і пасивного стану (<i>Praesens coniunctivi activi et passivi</i>). Минулий час недоконаного виду кон'юнктива активного і пасивного стану (<i>Imperfectum coniunctivi activi et passivi</i>). 2. Вживання кон'юнктива у незалежних реченнях. <i>Coniunctivus hortativus</i> . <i>Coniunctivus imperativus (iussivus)</i> . <i>Coniunctivus prohibitivus</i> . <i>Coniunctivus optativus</i> . <i>Coniunctivus concessivus</i> . <i>Coniunctivus dubitativus</i> . <i>Coniunctivus potentialis</i> . 3. Синтаксис складного речення. Складнопідрядні речення. Підрядні речення із сполучниками <i>ut</i> і <i>ne</i> . Підрядні речення додаткові. <i>Ut (ne) obiectivum</i> . Методика синтаксичного аналізу складнопідрядного речення.	практична перевірка під час практичних занять	2
17	Минулий час доконаного виду кон'юнктива (<i>Perfectum coniunctivi</i>) 1. Минулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (<i>Perfectum coniunctivi activi</i>). 2. Давноминулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (<i>Plusquamperfectum coniunctivi activi</i>). 3. Минулий час доконаного виду кон'юнктива пасивного стану (<i>Perfectum coniunctivi passivi</i>). 4. Давноминулий час доконаного виду кон'юнктива пасивного стану (<i>Plusquamperfectum coniunctivi passivi</i>). 5. Підрядні речення часу <i>cum historicum</i> або <i>narrativum</i> (історичне або розповідне). <i>Cum temporale</i> (часове).	дискусія	2
18	Інфінітивні звороти 1. Форми інфінітива (<i>Infinitivus praesentis</i>). 2. Інфінітивні звороти. <i>Praesens infinitivi activi</i> . <i>Praesens infinitivi passivi</i> . <i>Perfectum infinitivi activi</i> . <i>Perfectum infinitivi passivi</i> . <i>Futurum infinitivi activi</i> . <i>Futurum infinitivi passivi</i> . 3. Знахідний відмінок з неозначеною формою дієслова (<i>Accusativus cum infinitivo</i>).	фронтальне опитування	1

	4. Називний відмінок з неозначеною формою дієслова (nominativus cum infinitivo). 5. Аналіз синтаксичних конструкцій accusativus cum infinitivo та nominativus cum infinitivo.		
19	Узгодження часів (Consecutio temporum). Умовні речення (Enuntiata condicionalia). Дієприкметник (Participium) 1. Узгодження часів (Consecutio temporum). Непряме питання (Questio obliqua). Речення з quin. 2. Підрядні речення причини (Enuntiata causalia). 3. Умовні речення (Enuntiata condicionalia). 4. Підрядні речення допустові (Enuntiata concessiva). 5. Вживання часів. Підрядні відносні речення (Enuntiata relativa). Порівняльні речення (Enuntiatia comparativa). 6. Дієприкметник (Participium). 7. Аблатив незалежний (Ablativus absolutus). Методика граматичного аналізу конструкції ablativus absolutus.	перевірка конспектів	2
20	Латинська метрика 1. Загальні основи римського віршування. Правила та особливості античної просодії. Довгі і короткі голосні, ритмічний наголос. 2. Елізія, афереза, синераза, діастола, систола, епентеза, синкопа. Вірш. Найважливіші віршовані стопи, ритм, метр, вірш. Дактилічний гекзаметр. Дактилічний пентаметр. Цезура. Елегійний дистих. Ямбічний триметр, або сенар.	дискусія	
21	Елементарні відомості з області давньогрецької мови 1. Грецький алфавіт. Голосні давньогрецької мови. Дифтонги та їх вимова. Надрядкові знаки. Правила наголосу. 2. Латинська транскрипція літер давньогрецького алфавіту.	періодичний письмовий контроль	2
	Усього годин		36

9. Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Теми і перелік питань що внесені на самостійне вивчення	Кількість годин
1	Загальна характеристика латинської мови. Латинський алфавіт. 1. Коротка історія виникнення латинської мови. 2. Загальна характеристика звукового складу латинської мови. 3. Вимова голосних, приголосних, дифтонгів, буквосполучень. 4. Наголос. Правила читання. Довгота та короткість складів.	2
2	Особливості латинської морфології. Verbum (дієслово) 1. Повнозначні і службові частини мови. 2. Дієслово. Граматичні категорії дієслова. 3. Основи і основні форми дієслова. Особові форми (persona). Час (tempus). Стан (genus verbi). Спосіб (modus). Дієприслівник. Інфінітив (infinitivus). Супін (supinum). Дієвідміни. 4. Теперішній час дійсного способу активного стану (Praesens indicativi activi). 5. Відмінювання дієслова esse (бути) в теперішньому часі. 6. Наказовий спосіб теперішнього часу активного стану (imperativus praesentis activi).	2
3	Nomen substantivum (іменник) 1. Граматичні категорії іменника. Категорія роду (genus). Категорія числа	2

	(numerus). Категорія відмінка (casus). Число та відмінок (numerus et casus). Загальна характеристика відмінків та їх вживання. 2. Перша відміна іменників (Declinatio prima). Особливості відмінювання іменників першої відміни. 3. Прийменник (Praepositio). Прийменники, що вживаються з акузативом і аблативом.	
4	Синтаксис простого речення 1. Підмет (subiectum) та присудок (praedicatum). Непоширене речення. Поширене речення. Порядок слів. Означення (attributum), додаток (obiectum), обставина (adverbiale). 2. Друга відміна іменників (Declinatio secunda). Особливості відмінювання іменників другої відміни. Правила відмінювання іменників середнього та чоловічого роду II відміни. Багатозначність відмінкових закінчень II відміни. 3. Знахідний відмінок з неозначеною формою (accusativus cum infinitivo). Вживання звороту accusativus cum infinitivo. Відповідники для перекладення звороту accusativus cum infinitive українською мовою.	2
5	Прикметник (Nomen adiectivum). Займенник (Pronomen) 1. Прикметник. Граматичні категорії, розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні. Прикметники першої та другої відмін (Declinatio I - II Adiectivorum). 2. Займенник (pronomen). Граматичні категорії займенників. Особові та зворотні займенники (pronomina personalia et pronomen reflexivum). 3. Присвійні займенники (pronomina possessiva). Вживання зворотного займенника. Вказівні займенники (pronomina demonstrativa). 4. Займенникові прикметники (adiectiva pronominalia).	2
6	Минулий час недоконаного виду дійсного способу активного стану (Imperfectum indicativi activi) 1. Особливості утворення особових форм дієслів минулого часу недоконаного виду дійсного способу активного стану (Imperfectum indicativi activi). 2. Відмінювання допоміжного дієслова esse (бути) в imperfectum. 3. Майбутній час перший дійсного способу активного стану (Futurum I (primum) indicativi activi). Відмінювання дієслова esse (бути) в Futurum I (primum). 4. Відмінювання вказівного займенника (Pronomina demonstrativa) is, ea, id - цей, ця, це. Відносний займенник (pronomen relativum) qui, quae, quod - який, яка, яке, особливості відмінювання.	2
7	Пасивний стан часів системи інфекта. Praesens indicativi passivi 1. Особливості утворення пасивного стану часів системи інфекта (часів недоконаного виду). Praesens indicativi passivi. Imperfectum indicativi passivi. Futurum I indicativi passivi. 2. Активна і пасивна конструкції. 3. Неозначена форма теперішнього часу пасивного стану (Infinitivus praesentis passivi). 4. Методика граматичного аналізу і перекладу простого речення із присудком у пасивному стані.	2
8	Третя відміна іменників (Declinatio tertia) 1. Третя відміна іменників. Приголосна, голосна, змішана група III відміни. Визначення практичної основи слова. Загальні особливості утворення відмінкових форм іменників III відміни. 2. Характерні риси іменників III відміни приголосного різновиду. Характерні риси іменників III відміни голосного різновиду. 3. Ознаки роду іменників III відміни, найважливіші винятки.	3
9	Прикметник (Nomen adiectivum). IV відміна іменників (Declinatio quarta). V відміна іменників (Declinatio quinta)	3

	<p>1. Прикметники III відміни (Declinatio tertia).</p> <p>2. Дієприкметник теперішнього часу активного стану (Participium praesentis activi).</p> <p>3. Аблатив місця (Ablativus loci). Синтаксис назв міст.</p> <p>4. Характерні ознаки іменників IV відміни. Правила вживання прикметників з іменниками IV відміни.</p> <p>5. V відміна іменників (Declinatio quinta). Характерні ознаки іменників V відміни. Правила вживання прикметників з іменниками V відміни.</p> <p>6. Найуживаніші суфікси. Семантичне значення префіксів. Значення найуживаніших суфіксів словотвору іменників.</p>	
10	<p>Дієслово. Часи системи перфекта активного стану (Perfectum indicativi activi)</p> <p>1. Особливості утворення часів системи перфекта активного стану (perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi activi).</p> <p>2. Правила утворення минулого часу доконаного виду (Perfectum indicativi activi) дійсного способу активного стану. 3. Відмінності в утворенні давно минулого часу (Plusquamperfectum indicativi activi) дійсного способу активного стану.</p> <p>4. Відмінності в утворенні майбутнього часу (другий) дійсного способу активного стану (Futurum II indicativi activi).</p> <p>5. Префіксальний словотвір. Найуживаніші префікси та їх значення. Дієслова складені з sum (esse).</p>	2
11	<p>Дієслово. Часи системи перфекта пасивного стану (Perfectum indicativi passivi)</p> <p>1. Особливості утворення часів системи перфекта пасивного стану: Perfectum indicativi passivi, Plusquamperfectum indicativi passivi, Futurum II indicativi passivi).</p> <p>2. Правила утворення минулого часу доконаного виду (Perfectum indicativi passivi) дійсного способу пасивного стану.</p> <p>3. Відмінності в утворенні давно минулого часу (Plusquamperfectum indicativi passivi) дійсного способу пасивного стану.</p> <p>4. Відмінності в утворенні майбутнього часу (другого) дійсного способу пасивного стану (Futurum II indicativi passivi).</p>	3
12	<p>Прикметник (Nomen adiectivum). Прислівник (Adverbium)</p> <p>1. Ступені порівняння прикметників (Gradus comparationis adiectivorum). Особливості утворення ступенів порівняння прикметників. Описовий спосіб утворення ступенів порівняння прикметників. Суплетивні ступені порівняння прикметників.</p> <p>2. Прислівник за значенням. Морфологічні типи прислівників. Особливості утворення похідних (вторинних) прислівників. Ступені порівняння прислівників. Особливості утворення ступенів порівняння прислівників (positivus, comparativus, superlativus). Морфологічний аналіз прислівника.</p>	2
13	<p>Займенник (Pronomen)</p> <p>1. Розряди займенників за значенням і граматичними ознаками. Утворення і відмінювання займенників. Означальні займенники (pronomina determinativa).</p> <p>2. Питальні (pronomina interrogativa) та неозначені займенники (pronomina indefinita). Заперечні займенники (pronomina negativa). Займенникові прикметники (adiectiva pronominalia). Співвідносні займенники (pronomina correlativa). Співвідносні займенникові прислівники.</p> <p>3. Неправильні дієслова (Verba anomalia)</p>	3
14	<p>Числівник (Numerale)</p> <p>1. Категорії числівника. Розряди числівників. Правила утворення кількісних</p>	2

	числівників (<i>numeralia cardinalia</i>) у латинській мові. 2. Особливості утворення порядкових (<i>numeralia ordinalia</i>) числівників. Особливості відмінювання числівників. 3. Розділові числівники (<i>numeralia distributia</i>), прислівникові числівники (<i>numeralia adverbia</i>). Узгодження числівників з іменниками. Морфологічний аналіз числівника.	
15	Віддієслівний іменник (<i>Gerundium</i>) 1. Герундій (<i>Gerundium</i>) віддієслівний іменник. Правила утворення герундію. Його значення. 2. Герундив - віддієслівний прикметник (<i>Gerundivum</i>). Правила утворення герундива. Його значення. 3. Супін (<i>Supinum</i>). Правила утворення супіну. Його значення. Вживання супіну, герундиву, герундію в латинській мові. Заміна герундія на герундив. 4. Прийменник (<i>Praepositio</i>). Прийменники, що вживаються з акузативом і аблативом. Первинні і вторинні прийменники, прийменники прості, складні і складені. 5. Сполучник (<i>coniunctio</i>). Сполучники прості, складні і складені. Сурядні і підрядні сполучники. 6. Частка (<i>particula</i>). 7. Вигук (<i>interiectio</i>).	3
16	Кон'юнктив (<i>Coniunctivus</i>). Синтаксис. Синтаксис складного речення 1. Кон'юнктив (<i>Coniunctivus</i>). Теперішній час кон'юнктива активного і пасивного стану (<i>Praesens coniunctivi activi et passivi</i>). Минулий час недоконаного виду кон'юнктива активного і пасивного стану (<i>Imperfectum coniunctivi activi et passivi</i>). 2. Вживання кон'юнктива у незалежних реченнях. <i>Coniunctivus hortativus</i> . <i>Coniunctivus imperativus (iussivus)</i> . <i>Coniunctivus prohibitivus</i> . <i>Coniunctivus optativus</i> . <i>Coniunctivus concessivus</i> . <i>Coniunctivus dubitativus</i> . <i>Coniunctivus potentialis</i> . 3. Синтаксис складного речення. Складнопідрядні речення. Підрядні речення із сполучниками <i>ut</i> і <i>ne</i> . Підрядні речення додаткові. <i>Ut (ne) obiectivum</i> . Методика синтаксичного аналізу складнопідрядного речення.	4
17	Минулий час доконаного виду кон'юнктива (<i>Perfectum coniunctivi</i>) 1. Минулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (<i>Perfectum coniunctivi activi</i>). 2. Давноминулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (<i>Plusquamperfectum coniunctivi activi</i>). 3. Минулий час доконаного виду кон'юнктива пасивного стану (<i>Perfectum coniunctivi passivi</i>). 4. Давноминулий час доконаного виду кон'юнктива активного стану (<i>Plusquamperfectum coniunctivi passivi</i>). 5. Підрядні речення часу <i>cum historicum</i> або <i>narrativum</i> (історичне або розповідне). <i>Cum temporale</i> (часове).	3
18	Інфінітивні звороти 1. Форми інфінітива (<i>Infinitivus praesentis</i>). 2. Інфінітивні звороти. <i>Praesens infinitivi activi</i> . <i>Praesens infinitivi passivi</i> . <i>Perfectum infinitivi activi</i> . <i>Perfectum infinitivi passivi</i> . <i>Futurum infinitivi activi</i> . <i>Futurum infinitivi passivi</i> . 3. Знахідний відмінок з неозначеною формою дієслова (<i>Accusativus cum infinitivo</i>). 4. Називний відмінок з неозначеною формою дієслова (<i>nominativus cum infinitivo</i>). 5. Аналіз синтаксичних конструкцій <i>accusativus cum infinitivo</i> та <i>nominativus</i>	3

	cum infinitivo.	
19	Узгодження часів (Consecutio temporum). Умовні речення (Enuntiata condicionalia). Дієприкметник (Participium) 1. Узгодження часів (Consecutio temporum). Непряме питання (Questio obliqua). Речення з quin. 2. Підрядні речення причини (Enuntiata causalia). 3. Умовні речення (Enuntiata condicionalia). 4. Підрядні речення допустові (Enuntiata concessiva). 5. Вживання часів. Підрядні відносні речення (Enuntiata relativa). Порівняльні речення (Enuntiata comparativa). 6. Дієприкметник (Participium). 7. Аблатив незалежний (Ablativus absolutus). Методика граматичного аналізу конструкції ablativus absolutus.	3
20	Латинська метрика 1. Загальні основи римського віршування. Правила та особливості античної просодії. Довгі і короткі голосні, ритмічний наголос. 2. Елізія, афереза, синераза, діастола, систола, епентеза, синкопа. Вірш. Найважливіші віршовані стопи, ритм, метр, вірш. Дактилічний гекзаметр. Дактилічний пентаметр. Цезура. Елегійний дистих. Ямбічний триметр, або сенар.	4
21	Елементарні відомості з області давньогрецької мови 1. Грецький алфавіт. Голосні давньогрецької мови. Дифтонги та їх вимова. Надрядкові знаки. Правила наголосу. 2. Латинська транскрипція літер давньогрецького алфавіту.	2
	Усього годин	54

10. Теми рефератів, есе, презентацій, творчих проєктів для самостійного виконання (не передбачено)

11. Теми курсових робіт (не передбачено)

12. Методи навчання

Основним методом навчання є модульно-рейтинговий. Курс передбачає подачу навчального матеріалу у формі лекцій та закріплення його на практичних заняттях із застосуванням методів спостереження й аналізу мовних фактів, методу бесіди, тренувальних вправ, роботи з основною та додатковою літературою, використання комп'ютерних технологій.

Словесні методи навчання: бесіда, евристична бесіда, пояснення, розповідь, лекція, проблемна лекція, навчальна дискусія, самостійна робота, інтерактивні методи на семінарських заняттях, інструктаж, робота з підручником.

Бесіда — діалогічний метод навчання, за якого вчитель із допомогою вдало поставлених питань спонукає учнів відтворювати раніше набуті знання, робити самостійні висновки-узагальнення на основі засвоєного фактичного матеріалу. Метод бесіди реалізується за допомогою запитань — відповідей. Якщо запитання мають тільки інформаційний характер («Що?», «Де?», «Коли?»), бесіда є повідомлюючою.

Розповідь — образний, динамічний, емоційний виклад інформації про різні явища і події. Характеризується відсутністю взаємних питань між викладачем та учнями, незначною тривалістю (10—12 хв.), доступною формою викладу. Викладач може використовувати цитати, резюмування, наочні засоби, яскраві образні приклади, зіставлення. Розрізняють три типи розповіді: розповідь-вступ (використовують перед вивченням нової теми для стимулювання та актуалізації опорних знань), розповідь-викладання (пояснення), розповідь-завершення (проводять після пояснення або вивчення теми з метою узагальнення вивченого, підбиття підсумків).

Лекція — інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу. Структура лекції є наслідком творчості вчителя. Проте доцільно передбачити: вступ (чіткий, короткий, виразний виклад вихідних позицій, можливе використання яскравих фактів, суперечливих ситуацій); виклад основного змісту (послідовне, адаптоване до рівня сприйняття викладення матеріалу); висновок (коротке узагальнення або яскрава цитата, що підбиває підсумок).

Інструктаж — короткі, лаконічні, чіткі вказівки (рекомендації) щодо виконання дії. Поділяється на вступний, поточний і заключний. Вступний інструктаж проводять перед початком самостійної роботи учнів, щоб довести до них мету й способи виконання завдання. Поточний інструктаж проводять у процесі самостійної роботи. Розрахований він на допомогу окремим учням.

Наочні методи навчання

До наочних методів навчання належать: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження, презентації.

Метод ілюстрування — оснащення ілюстраціями статичної (нерухомої) наочності, плакатів, малюнків, картин, карт, схем та ін.

Метод демонстрування — показ рухомих засобів наочності, приладів, дослідів, технічних установок тощо. Можливий показ учням різноманітних наочних об'єктів — реальних предметів (безпосередня наочність) та їх зображень (опосередкована наочність).

За критерієм взаємодії учня з об'єктом наочності вона може бути споглядальною та дієвою. Споглядальною наочність є тоді, коли учні під керівництвом учителя спостерігають, розглядають об'єкти в природі або в зображеннях; дієвою є наочність — коли пізнають об'єкти, діючи: виготовляють (моделі, карти, діаграми, таблиці), спостерігають і виготовляють різні предмети й матеріали в навчальних майстернях, кабінетах, лабораторіях тощо. Поєднуючи споглядання з дією, наочність допомагає засвоювати знання глибше й повніше, ніж спостереження без праці.

За критерієм відображення засобами наочності дійсності їх поділяють на такі види:

1. **Натуральні об'єкти** — рослини, тварини, знаряддя і продукти праці, мінерали, хімічні речовини та ін. Конкретність, повноту, багатогранність натуральних об'єктів не можуть замінити штучні зображення. Але використання на уроках натуральних об'єктів не завжди можливе.

2. **Зображальні** (образно-опосередковані) засоби — навчальні картини, репродукції художніх картин, макети, муляжі та ін. Цінність їх у тому, що вони в яскравій образній формі відображають складні предмети і явища. При їх використанні необхідно звертати увагу на внутрішню суть зображень, маючи на меті навчити учнів читати картину, бачити головне в ній (ідею, основний зміст). Так само слід спрямовувати сприймання учнів на найістотніші ознаки й особливості предметів, представлених у вигляді макетів, муляжів, скульптур (загальна структура предмета, основні його частини, взаємозалежність між ними).

3. **Схематичні засоби** — географічні, топографічні, історичні карти, схеми, малюнки, діаграми, графіки тощо. Вони відображають дійсність в умовних, символічних і графічних формах, схематично, але чітко показують кількість та просторові відношення між окремими елементами відображуваних явищ, зв'язки й залежності між різними сторонами об'єкта.

Практичні методи навчання

Використовують для безпосереднього пізнання дійсності, поглиблення знань, формування вмінь і навичок. До них належать: вправи, лабораторні, практичні, графічні й дослідні роботи, конспектування лекції, матеріалів самостійної роботи, тезування основних положень науково-методичних праць, самостійний науково-критичний аналіз художніх текстів.

Вправи — цілеспрямоване, багаторазове повторення учнями певних дій та операцій (розумових, практичних) для формування навичок і вмінь. Їх особливості залежать від змісту і дидактичної мети навчання. За формою навчальної діяльності учнів вправи поділяють на усні, письмові, графічні, технічні. Усні вправи широко застосовують при викладанні всіх предметів: усна лічба на уроках математики, усні вправи з мови, розповідь з історії, літератури, опис у

географії, фізиці тощо. Письмові вправи виконують при вивченні різних предметів, найчастіше — мови та математики. На уроках з мови учні виконують різні види переписування, диктанти, стилістичні вправи, творчі роботи та повідомлення. При виконанні графічних вправ учні виражають свої знання зображальними засобами — малюванням і кресленням.

Лабораторні роботи — вивчення у школі природних явищ за допомогою спеціального обладнання. Вони є одним із видів дослідницької самостійної роботи учнів, здійснюваної за завданням учителя в спеціально пристосованому приміщенні (лабораторії), де є необхідне обладнання (прилади, столи, витяжні шафи та ін.). Така робота сприяє поєднанню теорії з практикою, виробленню вмінь працювати з приладдям, опрацьовувати, аналізувати результати вимірювань і науково обґрунтовано оцінювати їх. Лабораторні роботи проводять як в ілюстративному (учні у своїх дослідах відтворюють те, що було попередньо продемонстровано учителем або прочитано в підручнику), так і в дослідницькому плані (учні самі вперше виконують поставлене перед ними пізнавальне значення й на основі дослідів самостійно приходять до нових висновків).

Практичні роботи — застосування знань учнями у ситуаціях, наближених до життєвих. Вони передбачають безпосереднє використання знань учнів у суспільно корисній праці (заміряння, зіставлення, визначення ознаки та властивостей предметів, формулювання висновків). За своєю метою й завданнями аналогічні лабораторним роботам. Під час вивчення деяких навчальних предметів застосовують термін “лабораторно-практичні роботи” (в геометрії, хімії, трудовому навчанні). Сприяють розвитку пізнавальних сил, самостійності учнів, формуванню умінь і навичок, необхідних для майбутнього життя й самоосвіти, розвитку спостержливості й аналізу явища. Зміст і прийоми виконання практичних робіт зумовлюються специфікою навчального предмета. До них учитель вдається перед поясненням нового матеріалу (для актуалізації опорних знань та умінь), у процесі розповіді (для ілюстрування теоретичних положень) або після вивчення матеріалу (з метою узагальнення і систематизації комплексного застосування знань).

Графічні роботи — відображення знань учнів у кресленнях, графіках, діаграмах, гістограмах, таблицях, ілюстраціях, ескізах, замальовках із натури. Виконують за завданням і під керівництвом учителя. Застосовують під час вивчення теоретичних навчальних предметів на всіх етапах шкільного навчання.

13. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Методи, які будуть використані для оцінювання результатів навчання:

- семінар з проблемним викладом, створення ситуації зацікавленості, інформаційно-ілюстративний метод;
- традиційний семінар, тематичне обговорення, частково-пошуковий метод, метод рефлексій, навчальна дискусія
- метод проблемного викладу навчального матеріалу, дослідницький метод, аналітичний метод;
- самостійна робота студентів, виконання індивідуальних навчальних завдань, навчальна дискусія;
- технологія аналізу та розв'язання проблемних ситуацій, використання інформаційно-комп'ютерних технологій.

Форми контролю:

- усний та письмовий поточний контроль (дискусія, доповіді, фронтальне опитування, перевірка конспектів, індивідуальне опитування (квіз);
- тестовий контроль;
- практична перевірка під час практичних занять;
- контроль виконання завдань самостійної роботи (реферати, есе, презентації, творчі проекти тощо);
- періодичний письмовий контроль (контрольна робота);
- підсумковий (семестровий) – залік.

Періодичний контроль складається з двох контрольних робіт (перша ті друга контрольні точки).

Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на два розгорнуті питання.

Перша контрольна робота включає питання з тем Блоку 1. **Загальна характеристика латинської мови.**

Друга контрольна робота – Блок 2. **Особливості вживання латинських частин мови у реченні.**

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (під час семінарських занять), контролю виконання завдань самостійної роботи (есе, презентації, творчі проекти), періодичного контролю періодична контрольна робота, екзамену. За результатами суми двох періодичних контрольних робіт, оцінки за поточний контроль та екзаменаційної оцінки виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

Загальна система оцінювання курсу

За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність здобувача на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності здобувача на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).

Здобувач вищої освіти має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.

Підсумковим контролем є залік.

Здобувач зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення здобувача до підсумкового контролю.

Критерії оцінювання поточного контролю на семінарських заняттях (усне, письмове опитування):

«5» – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та

обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«3» – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.

«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

Критерії оцінювання періодичного контролю

Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на два розгорнуті питання. Максимальна кількість балів – 30.

П'ять тестових завдань по 2 бали – 10 балів.

Два розгорнуті питання по 10 балів.

Розгорнуті відповіді на 2 завдання оцінюються за 10-бальною шкалою.

10-9 балів: здобувач дає вичерпну відповідь на поставлене питання і виявляє глибокі ґрунтовні знання з певної теми. Спроможний мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність самостійно інтерпретувати, узагальнювати, робити висновки на основі конкретного матеріалу..

8-7 балів: здобувач правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з предмета, показав розуміння теми, але ще не зовсім правильно може використати знання на практиці. Має незначні помилки у викладі матеріалу.

6-5 бали: здобувач недостатньо орієнтується в матеріалі, не завжди може самостійно проаналізувати запропонований матеріал; не дає вичерпної відповіді на контенті питання.

4-3 бали: здобувач допускає суттєві помилки у викладі матеріалу, порушує логіку відповіді, відтворює матеріал на елементарному рівні.

1-2 балів: здобувач не зміг викласти зміст питання, погано орієнтується в матеріалі, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0 балів: відповідь відсутня

Критерії оцінювання підсумкового (семестрового) контролю

Підсумковий контроль з дисципліни «Латинська мова» відбувається у формі заліку.

Залік виставляється з урахуванням поточного контролю (максимум 20 балів за семестр) та результатів періодичного контролю (максимум 60 балів за семестр) у вигляді двох модульних контрольних робіт (по 30 балів). Максимальна кількість балів – 100.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гомон, Д. Н. Латинский язык : учебно-методическое пособие для студентов гуманитарного факультета специальности «Современные иностранные языки» / Д. Н. Гомон, А. В. Кириченко, О. Г. Прокопчук ; под ред. Г. И. Шевченко. — Минск : БГУ, 2010. — 178 с.
2. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник. - К.: Либідь, 2003. – 368 с.
3. Корж Н.А., Шведов С.А. Латинська мова. – К.: Абрис, 1995.
4. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова. – К.: Вища шк., 1990. – 204 с.
5. Маслюк В.П., Сенів М.Г. Латинська мова: [Підручник для гуманіт. фак. ун-тів]. – Х.: Основа, 1992. – 260 с.
6. Некрашевич-Короткая, Ж. В. Латинский язык : пособие для студентов специальности «Современные иностранные языки (по направлениям)» / Ж. В. Некрашевич-Короткая, Т. В. Федосеева ; науч. ред. А. З. Цисык. — Минск : БГУ, 2010. — 215 с.

ДОПОМІЖНА

7. Оленич Р.М. Латинська мова. – Львів: Світ, 1993. – 336 с.
8. Приставка, Е. В. Классические языки / Lingua Latina : учеб.-метод. пособие / Е. В. Приставка, О. Г. Прокопчук. – Минск: БГУ, 2019. – 200 с.
9. Скорина Л.П. Латинсько-український, українсько-латинський словник/ Л.П.Скорина, О.А.Скорина. – К.: Обереги, 2004. – 448 с. – (Сер. «Abecedarium»).
10. Учебник латинского языка / сост.: К. А. Тананушко, Н. В. Адамчик. — Минск : Харвест, 2007. — 447 с.
11. Учебник латинского языка. Lingua Latina / Сост. К.А. Тонаушко, Н.В. Адамчик. – Минск: Харвест, 2007. – 448 с.
12. Цимбалюк Ю.В. Латинські прислів'я та приказки. – К.: Вища шк., 1990.–436 с.
13. Яковенко Н.М., Миронова В.М. Латинська мова: Підручник. – К.: Знання, 2005. – 541 с. – (Вища освіта століття).
14. Ярхо В.Н. Лобода В.И. Латинский язык. Уч. для фак. иностр. языков пед. ин-тов. Изд. 6-е, перераб. – М.: Просвещение, 2002. – 408 с.

15. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. www.nbuv.gov.ua – Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
2. <http://graecolatini.by/textbooks-latin.htm>
3. <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/84/149/>
4. <http://aventa.com.ua/ua/dict.html>